

AZ IPARI PARK PROGRAM FŐBB JELLEMZŐI, FEJLŐDÉSI SZAKASZAI

Tóth János

Magyarországon az ipari parkok fejlesztését/fejlődését – némileg szubjektívnek tekinthető megközelítéssel – a következő szakaszokra bonthatjuk:

INDULÁSI ÉS INTENZÍV FEJLŐDÉSI FÁZIS 1996-2000		FEJLŐDÉSI FÁZIS 2001-2006		STAGNÁLÁSI FÁZIS 2007-2009		ÁTALAKÍTÁSI FÁZIS 2010-2014	
TÁMOGATÁSI FORRÁSOK							
HAZAI FORRÁSOK GFC + TFC (együttes pályázattal is!) + INTERREG		HAZAI FORRÁSOK GFC + TFC (együttes pályázattal is!)	HAZAI és EU FORRÁSOK SZÉCHENYI TERV (GVOP)	EU FORRÁSOK ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV (GOP)		EU FORRÁSOK ÚJ SZÉCHENYI TERV	
IPARI PARKOK SZÁMA							
1997	28 park	2001	146 park	2007	198 park	2010*	212 park
2000	133 park	2006	179 park	2009	209 park	2014*	224 park
A PARKOKBAN FOGLALKOZTATOTTAK SZÁMA							
1997	27.000 fő	2001	115.000 fő	2007	198.500 fő	2010*	196.000 fő
2000	110.000 fő	2006	180.500 fő	2009	200.000 fő	2024*	198.000 fő

Megjegyzés: GFC = Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat (szakmai gazda: Gazdasági Minisztérium)

TFC = Területfejlesztési Célelőirányzat (szakmai gazda: a területfejlesztésért felelős minisztérium)

* Becsült adatok!

A fenti felosztást szakailag a következők támasztják alá:

- a magyarországi ipari parkok fejlődési jellemzői és a parkok által elérhető támogatási formák más-más feltételrendszert jelentettek a parkok számára (pl. a program indulásakor a hazai források támogatási aránya /25-30%/ jóval alacsonyabb volt, mint az EU által támogatott projekteké /~50%/),
- az ország gazdasági fejlődése természetesen nem volt egyenletes, így egy „felfutó” időszakban a parkok lehetőségei is sokkal jobbak voltak, mint pl. a világgazdasági válság (2008-tól kb. 2012-ig tartó) időszakában,
- 2007-től az önkormányzatok szinte évről-évre kevesebb központi forrással (támogatással) rendelkeztek, ugyanakkor a helyi források (pl. iparüzési adó) sem bővültek, inkább szűkültek. Mindemellett az ipari parkok többségében önkormányzati tulajdon volt (a jelenlegi helyzet is hasonló, bár pontosan nem ismerjük).

Mindezek következtében az önkormányzati parkok fejlesztéséhez szükséges forrást a tulajdonos nem tudott biztosítani – pl. a pályázati önrészhez sem! Ugyanakkor legtöbbször a tulajdonolt ipari parktól ez esetleges nyereséget (pl. ingatlan-értékesítés árbevételét) elvonta, így a park fejlesztése megakadt. 2007-ben a tulajdonosi arány a következő volt:

Önkormányzati ipari park	77	38,9%
Többségében önkormányzati tulajdonú vállalkozás által vezetett ipari park	37	18,7%
Vállalkozások által vezetett ipari park	84	42,4%
Összesen:	198	100,0%

- az önkormányzatok kb. 2006-tól egyre bővülő számban, folyamatosan a beépítetlen belterületi ipari ingatlanokat jelentős (helyi) adóval sújtotta, ami az

ipari parkok számára néha elviselhetetlen terhet jelentett, hiszen a parkok ún. tartalék területei is általában ebbe a kategóriába tartoznak,

- természetesen más a magán-vállalkozások által tulajdonolt/üzemeltetett parkok helyzete, de őket is sújtotta a gazdasági válság és az önkormányzatok (kényszerű?) fejlődés-ellenes döntése(i) a helyi adókról.

INDULÁSI ÉS INTENZÍV FEJLŐDÉSI FÁZIS (1996-2000) FŐBB JELLEMZŐK

Magyarországon az ipari parkok fejlesztése szervezeten, rendszerszerűen 1996-ban kezdődött, amikor az akkori Ipari és Kereskedelmi Minisztérium¹ az ipari parkok megvalósításának előkészítése mellett a létesítendő parkok infrastruktúrájának kiépítését is támogatta – pályázat alapján. Az ipari parkok fejlesztését célzó program² elfogadását {185/1996 (XII. 11.) Korm. rendelet} követően 1997-től a 19/1997 (V. 14.) IKIM rendelet alapján a kiírt „Ipari Park” cím³, pályázaton szakmai minősítést – címet elnyert – parkok programszerű támogatása kezdődött el.

A főbb jellemzőket évenként számszerűen az alábbi táblázat mutatja be.

INDULÁSI ÉS INTENZÍV FEJLŐDÉSI FÁZIS 1996-2000 FŐBB ADATAI								
Évek	Ipari parkok száma [db]	Vállalkozások száma [db]	Vállalkozások létszáma [fő]	Összterület [ha]	Betelepítettség összterületre [%]	Vállalkozások beruházása [milliárd Ft]	Vállalkozások árbevétele [milliárd Ft]	Exportarány [%]
1997.	28	320	27000	2350	21,5%	166	619	83,0%
1998.	75	685	59000	4950	30,0%	316	930	75,0%
1999.	112	980	82000	6800	34,5%	427	1 651	78,0%
2000.	133	1495	110000	7640	32,9%	662	2 665	83,0%
FEJLŐDÉSI FÁZIS 2001-2006 FŐBB ADATAI								
Évek	Ipari parkok száma [db]	Vállalkozások száma [db]	Vállalkozások létszáma [fő]	Összterület [ha]	Betelepítettség összterületre [%]	Vállalkozások beruházása [milliárd Ft]	Vállalkozások árbevétele [milliárd Ft]	Exportarány [%]
2001.	146	1760	115000	8100	38,4%	1 003	3 294	78,0%
2002.	160	2152	128000	8800	40,1%	1 264	3 483	75,0%
2003.	165	2438	139000	9050	42,7%	1 256	3 430	66,0%
2004.	164	2443	139263	9046	42,6%	1 272	3 429	68,2%
2005.	179	2989	171349	9847	48,5%	1 649	5 433	64,1%
2006.	179	3150	180500	9970	50,8%	1 880	6 300	65,0%
STAGNÁLÁSI FÁZIS 2007-2009 FŐBB ADATAI								
2007.	198	3585	192628	11530	52,6%	2 221	8 449	64,3%
2008.*	204	n.a.	198000	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2009.*	209	n.a.	200000	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
ÁTALAKÍTÁSI FÁZIS 2010-2014 FŐBB ADATAI								
2010.*	212	n.a.	196000	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2011.*	216	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2012.*	218	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2013.*	220	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2014.*	224	n.a.	198000	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

* az adatok becslések

Megjegyzések:

- az ipari parkok „teljesítményét” az indulásukat követő években kialakított monitoring-rendszer alapján tudjuk bemutatni,
- az egyes fázisok adatait azért rendeztük egy táblázatba, hogy a folyamatok jól követhetők legyenek a főbb mutatók alapján.

¹ A minisztérium gyakori névváltozása miatt a következőkben (2010-ig) Gazdasági Minisztériumnak (GM) nevezzük, 2010 után Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) megnevezést használjuk.

² A Kormány felismerte, hogy az ipari parkok programszerű fejlesztése a gazdaság fejlesztésében egyik fontos eszköz lehet, amely szolgálja többek között a befektetések ösztönzését, új munkahelyek teremtését, a technológiai szint emelését, valamint a területi egyenlőtlenségek mérséklését is.

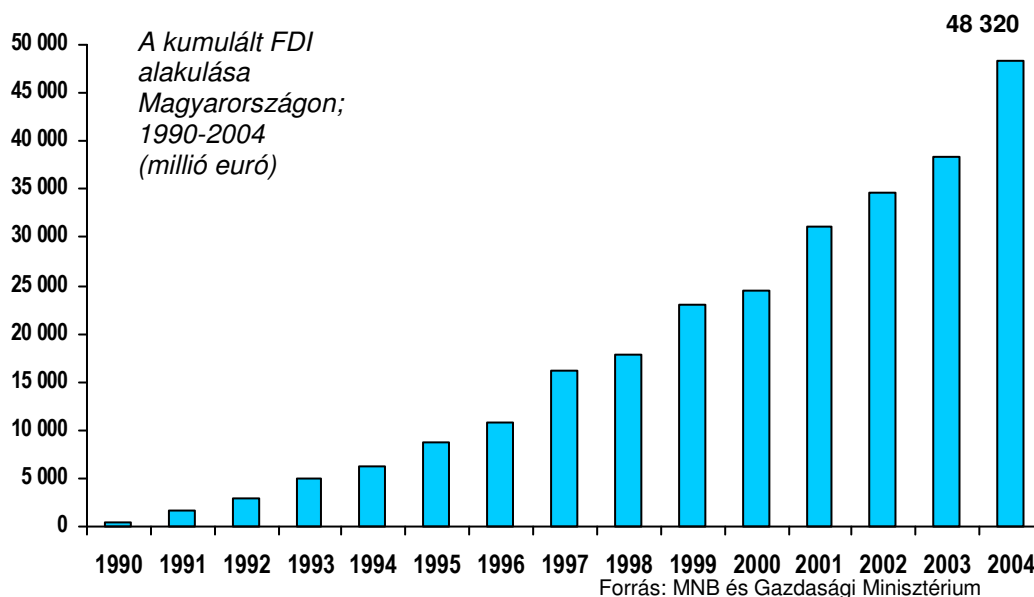
³ Az „Ipari Park” címet minimálisan 10 hektár nagyságú (és 20 hektárra bővíthető), legalább 5 vállalkozásnak telephelyet adó, infrastruktúrával ellátott/ellátható, a jogszabályi feltételek mellett ipari, vállalkozási célra kialakított területek nyerhették el, amelyek pályázatukkal bizonyították szakmai elképzelésüket, miszerint korszerű infrastruktúrát, szolgáltatásokat és szakmai háttérrel biztosítanak az ipari termelő- és szolgáltató vállalatok letelepedéséhez, működéséhez.

Az ipari parkok fejlesztése Magyarországon ténylegesen az előkészítő munkák (fejlesztési koncepció és megvalósíthatósági tanulmány) támogatásával 1996-ban indult, majd 1997-ben volt lehetőség első alkalommal az „Ipari Park” cím elnyerésére. A parkok számának változását, fejlődésük gazdasági eredményeit egyaránt nagyfokú hektikuság jellemzi, egymástól igen eltérő eredményeket hagytunk magunk mögött.

Az „Ipari Park” címhez kötöten különféle pályázati lehetőségek is elősegítették az ipari parkok infrastruktúrájának kiépítését. Külön kis kiemelhető az, hogy

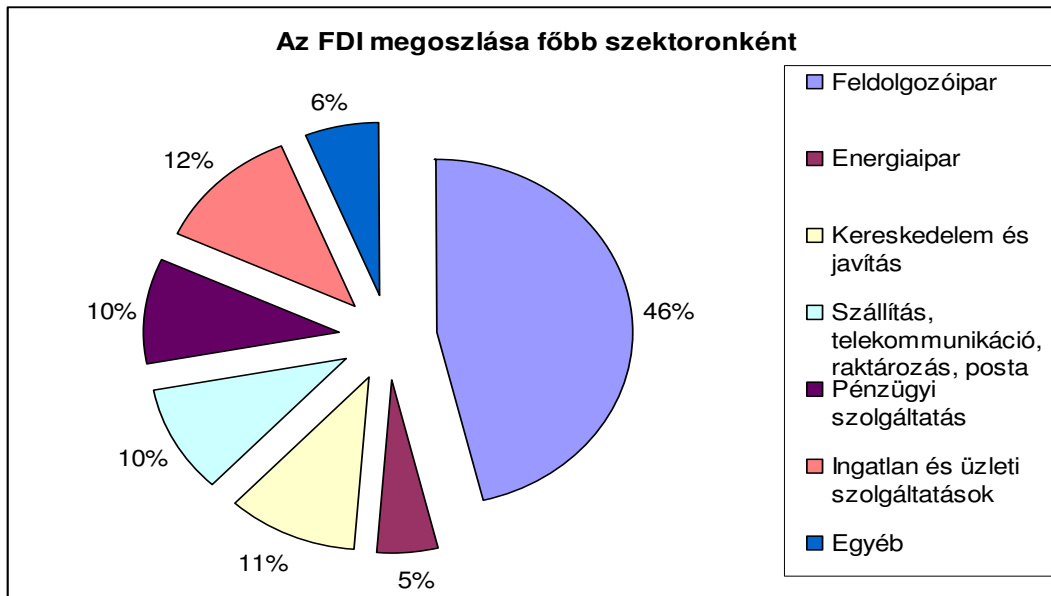
- a területfejlesztést támogató központi céllelőirányzat (TFC) 1997-2000 között négy éven át a gazdaságfejlesztési céllelőirányzattal (GFC) közös pályázat keretében támogatta a projekteket,
- a vonatkozó Kormányrendeletek az ún. elmaradott térségekben lehetővé tették a decentralizált területfejlesztési alapok számára az ipari parkok támogatásának meghirdetését, ezzel a lehetőséggel a megyei Területfejlesztési Tanácsok éltek is.

Ha az infrastruktúra-beruházásokat – némi egyszerűsítéssel – úgy tekintjük, mint nélkülözhetetlen alapfeltételt a működő-tőke letelepedéséhez, akkor elmondhatjuk, hogy 1997-2004 között a befektetett eszközök nemzetgazdasági szinten hasznosultak: 3,2-szeres működő-tőke letelepedését segítették elő!



Az ipari parkok befektetés-ösztönzési hatását az is jelzi, hogy a működő-tőke szektorális megoszlását vizsgálva láthatjuk, hogy a befektetések döntő hányada a feldolgozóiparba irányult. Igaz ugyan, hogy a feldolgozóipar egy jelentős része nem az ipari parkokban működik (főleg az egyes, már meglévő iparágak privatizációjában résztvevő cégek esetében), de az új feldolgozó üzemek, illetve azok bővítése nagy arányban az ipari parkokban valósult meg (lásd alábbi ábrát).

Ezt a feltételezést támasztja alá, hogy a parkokban foglalkoztatottak létszámának dinamikus növekedése is.



A következőkben röviden, táblázatosan összefoglalva elemeztem az egyes fejlődési fázisok főbb jellemzőit, azok szakmai értékelését próbáltam elvégezni.

INDULÁSI ÉS INTENZÍV FEJLŐDÉSI FÁZIS 1996-2000 (I.)	
Támogatás megnevezése	Ipari parkok fejlesztése (GFC + TFC)
Gazdaságpolitikai célok	A gazdasági szerkezetváltás elősegítése, a foglalkoztatás növelése a befektetési lehetőségek fejlesztésével. A gazdaság- társadalmi szempontból elmaradt területek felzárkóztatása.
Támogatási célok	1996-97: projekteket előkészítő szakértői munka támogatása. 1996-tól: alapinfrastruktúrák kiépítése. 1999-től kiegészül a logisztikai szolgáltatások fejlesztésének támogatásával (előkészítés, később beruházások).
Támogatási források	Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat (GFC) + Területfejlesztési Célelőirányzat (TFC – központi és decentralizált)
Támogatási összegek	GFC: 2.080.375 E Ft Központi TFC: 2.109.182 E Ft Decentralizált TFC: 546 267 E Ft Összesen: 4.735.824 E Ft Phare támogatás: 365.000 E Ft
Szakmai eredmények I.	<p>Az 1997-ben – az 1996-os, még csak elméleti előkészítési szakasz után – elsőként 28 ipari terület, illetve szervezet nyerte el az „Ipari Park” címet. A 2350 ha területen 320 vállalkozás működött, közel 27.000 alkalmazottal.</p> <p>A kezdeti lendület tovább fokozódott és az első években évi 40 körüli új „Ipari Park” nyerte el a címet, az ütem csak 2010-ben csökkent (~20 új park).</p> <p>2010-re már 133 park működött, bennük 1.495 vállalkozással, ~110.000 embert foglalkoztatva. Tovább erősíti a fejlődés intenzitását az a tény, hogy 2010-ben a 7.640 ha összterületű parkok beépítettségi arány az 1997-es 21,5%-ról 32,9%-ra nőtt, tehát a parkok nem csak számukban és területükben nőttek, hanem a beépítettségi mutató növekedése jól mutatja a tényleges betelepüléseket. (Megjegyzés: az évenként újonnan címet nyert parkok beépítettségi mutatói nagy többségükben 20% körül mozgott).</p> <p>Az ipari parkok a másik igen fontos gazdaságpolitikai célkitűzésüket is ellátták: a foglalkoztatottak száma jelentősen nőtt – nem az új címet nyert parkok „hozták” a létszámnövekedés jelentős részét, hanem ebben az időszakban igen intenzív volt a termelő szektorba (is) a külföldi tőke beáramlása és ezeknek az új beruházásoknak jelentős hányada az ipari parkokat választotta.</p> <p>Az előbbieket alátámasztására példaként hozható fel többek között a Győri Ipari Park, a székesfehérvári Déli és a Videoton Ipari Park, a Pápai, Egri, Esztergomi, Zalaegerszegi, Nyíregyházi, Szentgotthárdi és Debreceni Ipari Parkok – a sort folytathatnánk.</p> <p>A kezdeti időszakban az ipari parkok tulajdonosai – elsősorban a szakmai szervezetek és Gazdasági Minisztérium szakértőinek javaslatait elfogadva – igyekeztek megfelelő szakmai színvonalat képviselő menedzsmentet állítani az ipari parkok élére. Ez a lehetőség ebben a fázisban még az önkormányzati tulajdonú ipari parkok esetében is fennállt.</p> <p>A különböző forrásokból elnyert több mint 5 milliárd Ft támogatás támogatási aránya viszonylag alacsony volt (átlagosan 30-40%), de az elmaradt térségekben a TFC támogatásokkal az 50%-ot elérte, így a csaknem kizárólag infrastrukturális fejlesztésekkel igen jelentős nagyságú, valamennyi alap-infrastruktúrával ellátott, korszerű ipari terület jött létre, amely alkalmas volt a legkülönbözőbb befektetési igények kielégítésére.</p> <p>A létrejött parkokban működő vállalkozások szinte kivétel nélkül nagyon széles szakmai kört képviselnek, így a parkok általános jellemzője: vegyes profilú ipari park.</p>

INDULÁSI ÉS INTENZÍV FEJLŐDÉSI FÁZIS 1996-2000 (II.)

Szakmai eredmények II.

Az ipari parkok esetében már a 1996-2000 közötti időszakra is jellemző volt, hogy a gazdaságfejlesztési politika – finoman szólva – vargabetűket tett az ipari parkok megítélésében, ennek következtében a támogatáspolitikai célok és mértékek tekintetében is. Mindezek alátámasztására e helyütt is célszerű idézni az Ipari Parkok Egyesületének (IPE) a Gazdasági Minisztérium felé tett javaslatát Ipari parkokról szóló törvény megalkotását sürgetve:

„Az Ipari Parkok Egyesület 1994. óta kezdeményező résztvevője a területre vonatkozó jogalkotásnak. Gyűjteményes formában Magyarországon legutoljára az Ipari parkok 1994-2000 című tanulmány-kötetben adtunk összefoglaló képet a hatályos joganyagról.

Nemzetközi vonatkozásban nagy jelentősége van, hogy a környező országok közigazgatási szakemberei szintén ebből az összeállításból ismerkedhettek meg ezzel a jogintézménnyel.

Mára kialakult az a tényhelyzet, hogy régióink országai közül Szlovákia, Románia és Bulgária magasabb szinten álló jogszabállyal rendelkezik az ipari parkokra vonatkozóan, mint hazánk. Ezekben az országokban a magyar tapasztalatok alapján az ipari parkok komplex szabályozását törvényi szintre emelték.

Időszerű, hogy magyar Országgyűlés is törvényt alkosson.

Ennek az indokai a következők:

- *az ipari parkok országosan elterjedt nagy száma;*
- *az ipari parkok jelentősége a foglalkoztatásban;*
- *az ipari parkok jelentősége az infrastruktúra-fejlesztésben;*
- *az ipari parkok jelentősége a kistérségi és régiók fejlesztésében;*
- *az ipari parkok jelentősége az innovációban;*
- *az ipari parkok jelentősége a gazdasági versenyképesség fokozásában;*
- *az ipari parkok jelentősége a Nemzeti Fejlesztési Terv programjaiban és prioritásaiban;*
- *az ipari parkok jelentősége az uniós források hozzáférhetővé tételében;*
- *az ipari parkokra vonatkozó szerteágazó szabályozás ellentmondásainak feloldása.”*

Az IPE fenti javaslata, nevezetesen az hogy az ipari parkokról törvényt fogadjon el az Országgyűlés, komoly szakmai vitát váltott ki. Az ellenzők a szakmai javaslat tartalmával ugyan egyetértettek, de amiatt elleneztek a javaslat megvalósítását, mert attól féltek, hogy (a javaslattétel időpontjában) egy törvény elfogadását megelőző hosszadalmas egyeztetési folyamat során a szakmai célok megváltozhatnak, esetleg torzulhatnak. Ezzel szemben egy kormányrendelet elfogadása, illetve esetleges módosítása gyorsabb, rugalmasabb volt.

Külön érdemes megemlíteni azt, hogy ebben a ciklusban az ipari parkok és logisztikai fejlesztések összekapcsolódását, kölcsönös kiegészítő voltát a szakemberek felismerték és igyekeztek a fejlesztéseket, illetve támogatási célokat egyeztetni.

FEJLŐDÉSI FÁZIS 2001-2006 (I.)	
Támogatás megnevezése	Ipari parkok fejlesztése (Széchenyi Terv + SMART + REGÉC), majd EU Strukturális Alap
Gazdaságpolitikai célok	A területi- és gazdasági dualitás mérséklése. Az üzleti infrastruktúra fejlesztése az ipari parkok üzleti vonzerejének fejlesztése. A vállaltok közötti együttműködések kialakulásának elősegítése. Az ipari parkok szolgáltatási struktúrájának, technikai feltételeinek javítása.
Támogatási célok	Ipari parki alpinfrastruktúrák kiépítése, továbbfejlesztése, inkubációs és innovációs tevékenység fejlesztéséhez szükséges beruházások támogatása. A logisztikai szolgáltatások kiépítésének támogatása (beruházások).
Támogatási források	2002-ig: Hazai: Széchenyi Terv – GM (GFC) Regionális Gazdaságfejlesztési Céllelőirányzat (REGÉC) – a GM forrásoktól függetlenül, önállóan 2003-tól 2004-ig: SMART (GM pályázatok) 2004-től: EU forrásokkal (70% EU + 30% hazai forrás) Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP 1.2)
Támogatási összegek (csak 2001 és 2002 adatai ismertek!)	2002 végéig: GFC: 2.175.003 E Ft Központi TFC: 0 E Ft Decentralizált TFC: 202.400 E Ft Összesen: 4.735.824 E Ft Phare támogatás: 133.000 E Ft
Szakmai eredmények I.	<p>A 2001-2006 közötti 4 évben az ipari parkok száma már jelentősen nem változott (146 ⇒ 179), azonban a foglalkoztatottak száma jelentősen nőtt (115.000 ⇒ 180.500 fő).</p> <p>A parkok területe – nem csak az új parkok belépésével, hanem bővítésekkel is – jelentősen nőtt (8100 ⇒ 9970 ha).</p> <p>Ezt az időszakot azért is nevezhetjük joggal fejlődési fázisnak, mivel a jelentős terület-növekedés mellett a beépítettségi arány is jelentősen nőtt (38,4% ⇒ 50,8%), ami a betelepült vállalkozások száma is jelentősen nőtt (1760 ⇒ 3150 vállalkozás).</p> <p>A betelepült vállalkozások átlagos foglalkoztatott létszáma 57 fő volt, ami közepes vállalati kategóriának felel meg, de a valóságban a nagyvállalatok mellett döntő többséget a mikro- és kis vállalkozások adták az ipari parkokban.</p> <p>Bár fejlődési fázisnak neveztük az elemzett 4 évet, azonban érdemes arra is felhívni a figyelmet, hogy a parkban működő vállalkozások produktumukat 2001-ben még ~78 %-ban exportálták, ez az arány 2006-ra ~65%-ra esett vissza. Ennek két fontosabb okát célszerű megemlíteni:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☞ a nagy számú betelepült vállalkozás többsége hazai piacra termelt – sok esetben az exportáló vállalatok beszállítójaként tevékenykedett, ☞ 2006 végére már az export-piacaink jelentősen szűkültek, a <i>világgazdasági válság első jelei</i> már a termelő szektorban érezhetővé váltak. <p>A támogatáspolitikát a fejlesztési fázis első felében még döntően hazai források felhasználásával számolt, így a fejlesztési célokat döntően a források (szűkössége) határozták meg.</p> <p>Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat követően – sajnos – a „csonka” tervezési ciklusban sem változtak alapvetően a fejlesztési célok, az ipari park fejlesztési program a régi kertek közé „ragadt”.</p>

FEJLŐDÉSI FÁZIS 2001-2006 (II.)

Szakmai eredmények II.	<p>Az inkubációs tevékenység nem fejlődött kellő mértékben, ebben az időszakban, részben a vállalkozói igények hiánya miatt – amit a parki menedzsmentek csak néhány helyen tudtak megfelelően a helyes irányba terelni. (Részletesebb kifejtést a GVOP 1.2 pályázatok értékelésénél találhatunk.)</p> <p>A 2001-2006 közötti években az innovációs tevékenység néhány helyen (pl. Budaörs) komoly reményeket – és mintát – adó módon elindult, azonban a finanszírozási modellek nem segítették kellő módon a sikeres törekvéseket. Különösen bírálni kell ezen a területen a hazai források felhasználásának szinte botrányosan nehézkes rendszerét, a feltételek gyakori változtatása miatti ellehetetlenülést, a késedelmes kifizetéseket.</p> <p>Az ipari parkok menedzsmentjei szakmai és létszám tekintetében ebben a fázisban összességét tekintve inkább stagnáltak, mintsem fejlődtek. Ennek részben az oka volt, hogy az önkormányzatok pénzügyi forrásai egyre szűkültek.</p> <p>A most bemutatott fázisban kezdődött el az EU 2007-2013 közötti fejlesztési ciklus tervezése. Sajnálatos módon sem a szakmai tárca, sem a bevont (nagy számú) külső szakértői gárda nem tette magáévá azt az evidens tényt, hogy az ipari parkok (pontosabban azok menedzsmentjei) <i>a vállalkozás-fejlesztés és a térségi gazdaságfejlesztés</i> (regionális és kistérségi szinten egyaránt) <i>szerves részei</i>. Ennek az elvnek meg kellett volna jelennie az illetékes szakmai szervezetek <i>kötelező</i>, koordinált együttműködésében, valamint az ilyen irányú tevékenységek támogatásában is.</p> <p>Tovább rontotta a helyzetet az, hogy az EU által adott összes támogatásból (akkori € árfolyamon számolva mintegy 1.200 milliárd Ft) mindösszesen alig több mint 120 milliárd Ft jutott vállalkozások fejlesztésére. Sajnos a nem termelő területek lobbierője nagyobb volt, mint GDP növelésében jelentős szerepet játszó termelő és anyagi szolgáltató szektornak.</p> <p>Mindezek következtében a következő 7 évre is az ipari parkok fejlesztési koncepciója alig lépett túl az addigi kereteken – sőt néhány területen visszalépés is bekövetkezett.</p>
------------------------	--

FEJLŐDÉSI FÁZIS 2001-2006 (III.) SZAKMAI EREDMÉNYEK

Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP)
Értékelés „Üzleti infrastruktúra fejlesztése (GVOP 1.2.)” 2009. december 21.

Főbb eredmények

A végrehajtott projektek eredményességének, hatásosságának, hatékonyságának, a beavatkozások indokoltságának és megfelelőségének vizsgálatára került sor⁴. Az értékelés **kulcskérdése** az volt, hogy kimutatható-e az **üzleti infrastruktúra és szolgáltatások minőségének a javulása** az intézkedések, támogatások hatására, illetve jelentkeztek-e ágazati és területi tovagyűrűző hatások. Az értékelés

⁴ A vizsgálatot végezte a Magyar Értékelő Konzorcium – MÉrték (HBF Hungaricum, VitalPro, Magyar Gallup Intézet, MTA Szociológiai Kutatóintézet és az INNOV Hungaricum cégek részvételével)

lefolytatására 2009 júniusa és decembere között került sor, több mint ötezer társas vállalkozás információját tartalmazó adatbázis alapján.

- a) A 2004-2006 között végrehajtott GVOP 1.2. intézkedés céljai és alkalmazott eszközei tekintetében a 2004 előtti hazai finanszírozású beavatkozások folytatásának tekinthető.

A GVOP 1.2. pályázati rendszer két elemből állt:

- 1.2.1. Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése;
- 1.2.2. Logisztikai központok fejlesztése.

A végrehajtott fejlesztések révén bővült az ipari parkok hasznosítható területe, új inkubátorházak épültek, és gyarapodott a logisztikai szolgáltatók raktárkapacitása. Összesen 57 sikeres GVOP 1.2. projekt valósult meg, összesen 5.617 millió forint támogatás került kifizetésre.

A GVOP 1.2.1. pályázatain elsősorban a Budapesthez közelebb, innovációs szolgáltatásokkal jobban ellátott, valamint a feldolgozóipari vállalatok 2004-es erős jelenlétével jellemezhető ipari parkok jelentek meg támogatási igényeikkel.

A logisztikai vállalkozások közül GVOP 1.2.2. pályázóként elsősorban a nagyobb méretű és eredményességű pályázók jelentek meg,

A pályázatok eredményeként

- ✓ 1.020 új munkahely jött létre, illetve ennyit sikerült megőrizni.
- ✓ Az 1 új munkahely létrehozására vagy megőrzésére jutó átlagos támogatás értéke 5.509 ezer forint volt, ami nagyságrendileg megegyezik az EU hasonló tartalmú értékkel (~ 4.500 ezer Ft).
- ✓ Egy hektár ipari parkterület fejlesztése átlagosan 6.802 ezer Ft,
- ✓ 1 négyzetméter hasznos inkubátorház-terület fejlesztése átlagosan 38 ezer Ft,
- ✓ 1 négyzetméter logisztikai raktárterület fejlesztése átlagosan 36 ezer Ft

EU-társfinanszírozású támogatásban részesült a megvalósult projektek esetében.

- b) Támogatás nélkül várhatóan nem jött volna létre.

- ✓ az ipari parkokban megvalósult alapszolgáltatás-fejlesztés legalább 22%-a,
- ✓ az üzleti szolgáltatás-fejlesztés átlagosan 33%-a
- ✓ megvalósult innovációs szolgáltatás-fejlesztés legalább 68%-a.
- ✓ a támogatott logisztikai vállalkozások tárgyi eszközállomány-bővülésének 85 %-a tulajdonítható a támogatás tényének.

Támogatás nélkül a projektek 28,6 %-a egyáltalán nem, 24,3 %-a pedig csak csökkentett, módosított tartalommal valósult volna meg.

- c) A támogatást kapó ipari parkokban a beavatkozás hatására jobban növekedett az üzleti szolgáltatások szintje, mint annak hiányában megfigyelhető lett volna. A támogatás hatására a támogatott ipari parkokba átlagosan kilenccel több vállalkozás települt be 2004 és 2008 között, mint a nem támogatottakba, ami azt is jelenti, hogy a támogatott parkokba betelepülő vállalkozások átlagosan 46 %-ának betelepülése a támogatással hozható összefüggésbe.

A támogatott ipari parkokban foglalkoztatottak száma 2004-2008 között jobban emelkedett (egy ipari parkra vetítve átlagosan 700 fővel), mint a nem támogatottaké, ami azt jelenti, hogy a támogatott ipari parkokban létrehozott 10 új munkahelyből átlagosan 9 a támogatás tényével hozható összefüggésbe. A támogatott ipari parkokban a betelepítettség növekedésének átlagosan 64 százalékat tulajdonították a támogatás tényének.

d) Az ipari parkok szintjén vizsgálva: a GVOP 1.2.1. támogatásnak *nem volt statisztikailag kimutatható hatása a technológiaintenzív vállalatok ipari parki számának változására.*

A magas szintű infrastrukturális fejlesztéseknek viszont pozitív hatása volt a technológia-intenzív vállalatok megjelenésére. Megállapították, hogy azokban az ipari parkokban, ahol 2004 és 2007 között az átlagos mértéket meghaladóan bővültek az innovációs szolgáltatások, az átlagot meghaladó mértékben növekedett a technológia-intenzív ágazatokban működő vállalkozások száma is (függetlenül attól, hogy erre támogatás segítségével vagy a nélkül került sor).

e) 2004 és 2007 között a támogatásban részesült logisztikai szolgáltatók az átlagos logisztikai vállalathoz képest nagyobb mértékű fejlesztést hajtottak végre, továbbá a kedvezményezettek az átlagos logisztikai vállalathoz képest a megvizsgált összes mutató alapján jobban bővültek, illetve kevésbé csökkentek.

f) A logisztikai fejlesztéseket támogató konstrukció (GVOP 1.2.2.) *klaszterek kialakulására* vonatkozó hatásai kapcsán azt állapították meg, hogy a klaszteresedés azoknál a logisztikai szolgáltatóknál jelenik meg igényként vagy épp szükségletként, amelyek

a) egy nagy cég befolyása alatt működnek;

b) piacvezető szerepet töltenek be egy adott térségben vagy egy adott területen;

c) meghatározó piaci részesedéssel bírnak a logisztikai ágazatban.

A kisebb, a piacon nem meghatározó szereplőként működő logisztikai vállalkozásokat a klaszteresedés kevésbé vagy egyáltalán nem érinti.

g) Az ipari parkok infrastruktúra-fejlesztő tevékenységének nyújtott támogatások (GVOP 1.2.1) céljai között szerepelt esetében az ipari parkokban működő vállalatok versenyképességét javítása. A vizsgálat célja az volt, hogy a támogatási/fejlesztési programmal összefüggésben megfigyelhető-e a támogatott ipari parkokban működő vállalkozások termelékenységének a nem támogatott ipari parkokban működőkhöz képesti nagyobb növekedése. A gazdasági mutatók (hozzáadott érték, árbevétel, adózott eredmény és ROE) elemzések során nem volt kimutatható a támogatott ipari parkokban működő vállalkozások nagyobb növekedési üteme.

Ugyanakkor a vizsgálatot végzők azt találták, hogy *az ipari parkokban működő vállalatok 2004-2007 között minden mutató alapján jobban bővültek, illetve kevésbé csökkentek, mint az ipari parkokon kívül működők.*

Fontos elem azonban az is, hogy *nem lehet statisztikailag kimutatni, hogy az ipari parki vállalatok termelékenysége nagyobb ütemben fejlődne, mint a nem ipari parkban működő cégeké.* A vizsgálatot végzők megállapították továbbá azt, hogy egy-egy ipari park (projekt) eredményei nagyon erősen függtek a park adottságaitól (földrajzi-, fizikai- és humán jellemzők).

A fentiekben leírt tények valószínűleg arra utalnak, hogy az ipari parkokban működő vállalatok nem azért fejlődtek gyorsabban, mert ott vannak, hanem azért, mert többségében azok a vállalatok költöztek ipari parkba, akik gyorsabb fejlődésre voltak képesek – vagy éppen a fejlődési perspektíva (terület, munkaerő, stb.) vonzotta őket a parkokba.

- h) A gazdasági mutatók alapján végzett elemzés egy igen fontos és érdekes megállapítást is hozott: *az ipari parkkal rendelkező településeken működő vállalkozásokon belül az átlagos külföldi tulajdon aránya lényegesen magasabb volt, mint az országos átlag. A támogatott ipari parkok esetében ez az arány még magasabbnak bizonyult.*

A vizsgálat egyértelműen tanúsította, hogy nagyobb arányban érkeztek be GVOP 1.2. pályázatok olyan településről (s egyben kapott is támogatást), ahonnan korábban más hazai forrású (pl. NFT) pályázatot is benyújtottak. Ez arra utal, hogy a pályázói tapasztalatoknak, a kiépített pályázatiírói és forrásszerzési kapacitásoknak van hatásuk a pályázaton való részvételre, illetve a támogatás elnyerésére.

- i) A GVOP 1.2. pályázati rendszer területi/kistérségi hatásai vonatkozásában az a kérdést merül fel, hogy a pályázati támogatás hatásaként kistérségi szinten kimutatható-e a foglalkoztatás növekedése, illetve a munkanélküliség csökkenése. Az elemzők eredményei szerint *a támogatott területeken kisebb mértékű volt a munkanélküliségi ráta növekedése, illetve a foglalkoztatási ráta jobban növekedett (kevésbé csökkent), mint a GVOP 1.2. támogatásban nem részesülő kistérségekben.* A vizsgálat tehát azt az eredményt hozta, hogy – kistérségi szinten vizsgálva a hatásokat – a GVOP 1.2. támogatási rendszer kedvező és pozitív hatásokat váltott ki.

Ugyanakkor az is tény, hogy a fejlesztések elsősorban az alacsonyabb munkanélküliségű és magasabb foglalkoztatási rátával bíró kistérségekben valósultak meg.

- j) Az elemzés megállapította azt is, hogy az ipari parkok *kisebb részében mutatkozik igény az ipari telephely biztosításán túli, magasabb szintű üzleti, inkubációs szolgáltatások kiépítése iránt.*

A később (2009-ben) meghirdetett „Az üzleti infrastruktúra és a befektetési környezet fejlesztése – ipari parkok, iparterületek és inkubátorházak támogatása” című ROP konstrukciók – számolva a magasabb szintű szolgáltatások iránti vállalozási igény alacsony voltával – az ipari parkok fejlesztésének támogatása során az alapinfrastruktúra fejlesztését részesítették előnyben.

A 2009 végén elkészült jelentés alapján az elemzők nem látták szükségesnek az ipari parki fejlesztések támogatási területeinek átalakítását.

Egyéb megállapítások:

- A. 2009-ben az érintett szakmai és ágazati szereplők körében egyetértés van arra vonatkozóan, hogy Magyarország versenyképességének javításához elsősorban az adó- és adminisztrációs terhek csökkentésére van szükség. Az üzleti infrastruktúra fejlesztését szolgáló eszközök a befektetési környezet javításának jelentős, ám csak másodlagos fontosságú elemei.
- B. Az inkubátorházak kialakításával, fejlesztésével kapcsolatban azt állapították meg, hogy az irodai és műhely jellegű szolgáltatások iránt lényegesen jelentősebb a vállalkozások kereslete, mint a magasabb szintű szolgáltatások iránt.
- Ez részben azért van így, mert a hazai KKV-knek csak szűk csoportja igényelte (és igényli jelenleg is!) ezeket a szolgáltatásokat. Az elemzők az inkubátorház-fejlesztési konstrukciók céljainak és az alkalmazott eszközeinek módosítását a

működő inkubátorházak helyzetfelmérésén alapuló szakmai igények alapján célszerű átalakítani/módosítani.

- C. Az elemzők azt tapasztalták, hogy az ipari parkok fejlesztése ott váltott ki gyors és kedvező hatást a *technológia-intenzív iparágak* súlyának és a külföldi tőkebefektetéseknek a növekedésére, illetve a beszállítói hálózatok erősödésére, ahol a fejlesztésre konkrét piaci, befektetői igény jelentkezésével párhuzamosan került sor.

Az elemzők arra a következtetésre jutottak, hogy amennyiben a fejlesztéspolitika támogatni kívánja a *technológia-intenzív iparágak* Magyarországon való gyorsabb betelepítését/fejlődését és a külföldi tőkebefektetések ilyen célú megvalósulását, akkor rugalmas, az egy *adott pillanatban jelentkező befektetési igényekhez gyorsan alkalmazkodni tudó telephely-fejlesztési támogatási konstrukciókat* is érdemes működtetnie, amelyek folyamatosan elérhetőek.

- D. A támogatott logisztikai vállalkozások üzleti igényeivel és lehetőségeivel a GVOP 1.2.2. konstrukció összhangban volt. Fejlesztési lehetőséghez azonban nem a regionális és intermodális logisztikai szolgáltató központok jutottak elsősorban, hanem a kisebb, szállítással, szállítmányozással és raktározással foglalkozó vállalkozások. Ennek oka elsősorban a támogatás nagysága volt, mivel a 100 millió forintban meghatározott maximális támogatási összeg.

A támogatási konstrukció utódjának tekinthető GOP 3.2.1. olyan szabályozási eszközt alkalmaz, ami e problémát már kezelni képes, s ennek következtében a 2007 utáni logisztikai támogatások elsősorban az intermodális és regionális logisztikai szolgáltató központok fejlesztését szolgálják. A nem ilyen központokban működő logisztikai vállalkozások körében jelentős támogatási igény fogalmazódott meg a kisebb léptékű, elsősorban a szállítás, szállítmányozás és raktározás eszközállományát bővítő fejlesztések megvalósításához kapcsolódóan.

STAGNÁLÁSI FÁZIS 2007-2009	
Támogatás megnevezése	Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése (GVOP)
Gazdaságpolitikai célok	<p>Az üzleti infrastruktúra fejlesztése az ipari parkok üzleti vonzerejének, a befektetések technikai és szakmai feltételeinek javítása céljából. Komplex, minőségi szolgáltatásokat lehetővé tevő telephelyek kialakítása.</p> <p>A vállalkozások versenyképességét javító technikai háttér megteremtése.</p> <p>A meglévő létesítmények továbbfejlesztése.</p> <p>A vállalkozások számára nyújtott inkubációs és innovációs szolgáltatások létrehozása, ehhez szükséges fejlesztések megvalósítása.</p>
Támogatási célok	<p>Ipari parki alapinfrastruktúrák kiépítése, továbbfejlesztése, „barnamezős” területek, épületek hasznosítása.</p> <p>Az ipari parkokban a szolgáltatások körének, mennyiségének és minőségének fejlesztése.</p> <p>Az innovatív kis- és közepes vállalkozások betelepülését segítő beruházások megvalósítása.</p> <p>Innovációs központ, inkubátorház és azok szolgáltatásainak megvalósítása.</p>
Támogatási források	EU Strukturális Alap (70%) + Nemzeti Befektetési Céllelőirányzat /NBC/ – Gazdasági Minisztérium (30%)
Támogatási összegek	nem ismertek
Szakmai eredmények	<p>A Nemzetgazdasági Minisztérium 2010. augusztusi értékelése a szóban forgó fejlesztési fázist értékeli – nem teljes körűen:</p> <p><i>„A gazdasági válság 2008-ban még nem érintette a parkokat, azonban 2009-re az amúgy is lelassuló fejlődésük megtorpant, és bizonyos mutatók esetében csökkenés is tapasztalható volt. Bár az előző évhez képest az ipari parki terület 5%-kal növekedett és majdnem 13 ezer hektárt ért el, a parkok átlagos betelepítettsége 56%-ról 54,1%-ra csökkent. A betelepült vállalkozások száma csupán 3%-kal növekedett, így az utóbbi idők legkisebb növekedését érte el.</i></p> <p><i>Az egyes ipari parkokat vizsgálva megállapítható, hogy sokszor nem csupán újabb betelepülők hiányáról beszélhetünk, hanem a parkokban működő vállalkozások esetében csökkenést tapasztalhatunk.</i></p> <p><i>A betelepült vállalkozások által foglalkoztatottak száma 3,4%-kal csökkent 2009-ben, és az ipari parkok történetében első alkalommal fordult elő, hogy nem érte el az előző évi szintet. A vállalkozások árbevétele és exportja terén is 8,5%-os csökkenés volt tapasztalható. Az átlagos exportarány csökkenés az előző évihez képest mérsékeltebb.</i></p> <p><i>Ez alapvetően nem a gazdasági válság, hanem a KKV-k egyre nagyobb térnyerésének köszönhető, amelyet az is alátámaszt, hogy egyre inkább nő az egy parkra jutó vállalkozások száma (átlagosan 20). A KKV-k hatását jelzi, hogy 2008-ban az ipari parkban működő vállalkozások átlagosan 51 főt alkalmaztak, míg jelenleg ez a szám 48 fő (bár nyilvánvalóan a válság okozta létszámcsökkentés hatása is érvényesül).”</i></p> <p>A 2010-ben megalakult új kormány szándéka szerint az ipari parkok megerősítése érdekében a gazdasági kapcsolatok fejlesztése, az innovációs tevékenység élénkítése és az ezeket támogató infrastruktúra kiépítése mellett hangsúlyt kívánt helyezni a parkokban elérhető szolgáltatások kialakítására és minőségi fejlesztésére is.</p>